

Petkovi gozdni dnevi

Anica Kajba, dipl. vzgojiteljica, OŠ Podčetrtek, Vrtec Podčetrtek

»Predšolsko obdobje je pomembno spoznavno obdobje, v katerem otrok spoznava svet okoli sebe in to na osnovi zaznav in umske dejavnosti, po kateri prihaja do spoznavanja narave oz. dogodkov v njej in okrog nje« (Katalinič 2006). Gozd oblikuje vrednote, ki se ne odražajo samo v pozitivnem odnosu do narave in okolja, ampak tudi v ustreznem doživljanju samega sebe in življenja. Naš vrtec stoji zelo blizu gozda in zato sva se s pomočnico odločili, da svojo skupino otrok starih od 2–3 let popeljeva v gozd vsak petek v tednu. Obisk gozda je majhnemu otroku del doživljajske pedagogike in mu omogoča, da gozd začuti, ga doživi z vsemi čutili; tako se preko igre in gibalnih izkušenj o gozdu otroci lahko veliko naučijo in mi z njimi.

UVOD

»Gozd nima samo svoje poezije in glasbe, marveč tudi svojo mistiko, pravljichen je; seveda samo za otroško nedolžno srce, ki se podaja v gozd s hrepenenjem po sreči.«

Anton Trstenjak

Kaj je gozd? Gozd je kraj, kamor se otroci in vzgojitelji vedno radi vračamo. Spoštujemo naravo in se zavedamo odgovornosti, ki jo imamo do ohranjanja okolja takšnega, kakršen je. Gozd otrokom ponuja veliko možnosti za razvijanje motoričnih sposobnosti in preseganje lastnih meja. V gozdu iščejo kreativne rešitve za različne gibalne izzive. Tako razvijajo zaupanje v lastne sposobnosti in pozitivno vplivajo na lastno samopodobo. Zelo pomembno pa je, pravi avtorica, kako se odrasli obnašamo v nepredvidljivih situacijah, na katere naletimo v naravi. Če nas otroci doživljajo kot negotove, zbegane in prestrašene, bodo ta vzorec odnesli sabo in bodo najbrž videli vsepovsod same nevarnosti. Zato morajo tisti, ki vodijo otroke v naravo, obvladovati samega sebe, svoje strahove, skratka do narave je potrebno imeti zdrav odnos. Kogar narava ne osrečuje, ne sme delati z otroki (Zalokar Divjak 1998).

KAKO GOZDNA IGRA VPLIVA NA OTROKA

V naravi je mnogo kotičkov, ki vabijo k igri. V njej je prostor za raziskovalce in sanjače, prostor za čudenje in odkrivanje, prostor, kjer se krepi zaupanje vase, prostor za ustvarjanje in ostritev čutov. Otroke narava privlači, v njih vzbuja radovednost in čudenje. Na žalost pa odrasli njihove naravne radovednosti in sposobnosti čudenja pogosto ne spodbujamo, saj otrokom ne zagotovimo kvalitetnega časa za igro v naravnem okolju. Res je, da jih peljemo ven, vendar z njimi drvimo skozi gozd in preko travnika, namesto da bi se ustavili in jim dovolili, da se čudijo, da potipajo, povonjajo, prisluhnejo ... Le če bomo otrokom pomagali gojiti in negovati ljubezen do narave že od malih nog, bomo vzgojili odrasle, ki jih bo svet zanimal in ga bodo želeli vedno znova spoznavati (Danks in Schofield, 2007).

Seveda je prvi korak, da otroke čim pogosteje odpeljemo v gozd. Tam se iz lastnih izkušenj učijo in cenijo vse čudovite stvari, ki nam jih gozd daje. Ko pride petkov dan, ni pomembna vremenska napoved, mi se odpravimo v gozd z navdušenjem. V gozd se podajamo z rekviziti, opremljeni od nog do glave ali pa preprosto odhitimo praznih rok. Obvezno pa je potrebno poskrbeti, da smo tako mi kot otroci primerno obuti in oblečeni za v gozd. Priporočljivo je tudi, da imamo zraven nahrbtnik, v katerem imamo osnovno prvo pomoč, mobilni telefon, poleti pa tudi vzamemo vodo. Gozd je brezmejni prostor in na otroke vpliva pomirjajoče, sproščujoče, je mediator in prijatelj.

Otroci se ob igri v gozdu spopadajo s številnimi opravljenimi izzivi in zaradi tega so dobrovoljni. V gozdu lahko preizkušajo lastne meje, kot so nošnja vej, plezanje čez deblo, pozibavanje na veji, tekanje po listju, skrivanje za drevesi ... Zato se otroci v gozdu ves čas počutijo kot raziskovalci, saj gozd ves čas raziskujejo. Pri tem je pomembno, da pri

Gibalna igra s palicami za razvijanje celega telesa

Risanje po drevesnem deblu

igri v gozdu otrokom nudimo čas za opazovanje, doživljanje in preizkušanje. Proste igre naj bo veliko, naj bo zunaj, ne glede na vreme. Zato, ker je gibanje v naravi nenadomestljivo in ker je človek narejen, da se giba.

PETKOVE IGRALNE GOZDNE DEJAVNOSTI

»Ko opazujemo otroka, postane popolnoma jasno, da se njegov um razvija s pomočjo gibanja«.

Maria Montessori

»Potrebi po gibanju in igri sta primarni otrokovi potrebi. Z gibanjem telesa je pogojeno zaznavanje okolice, prostora, časa in samega sebe.«

Kurikulum za vrtce

Petkove aktivnosti v gozdu sva s sodelavko izvajali enkrat tedensko in si pri izvedbi zastavili različne cilje, ki so bili povezani z različnimi področji in načeli v kurikulumu. Tako so otroci pridobili znanje, spretnosti in izkušnje, ki jih bodo obogatile in pripravile na življenje. To je najina naloga in odgovornost! Otroci si naj upa in želi, mi pa mu damo možnost. Dana jim je bila možnost za izvajanje tedenske aktivnosti v bližnjem gozdu z naslednjimi vsebinami:

Sprehod v gozd: otroci odidejo na daljši sprehod v gozd, kjer se sproščeno gibljejo in hodijo po različnih terenih, koreninah. **Cilji:** otroci izvajajo naravne oblike gibanja, otroci pridobivajo zaupanje.

Moj gozdni kotichek: vsak otrok si poišče svoj kotichek v gozdu, kjer lahko riše, se igra, se skriva, poslušajo različne zvoke. **Cilji:** otroci razvijajo socialne veščine, otroci se prepuščajo svoji domišljiji.

Poišči drevo: vsak otrok si poišče drevo, ga otipa in izrazi svoja čustva. **Cilji:** otroci razvijajo čutno zaznavo, otroci razvijajo občutek varnosti.

Hoja po drevesnem deblu: otroci hodijo po podrtem drevesu. **Cilji:** otroci razvijajo koordinacijo, otroci razvijajo osnovne gibalne koncepte.

Plezanje na drevo: otroci prosto plezajo po drevesu. **Cilji:** iskanje lastne poti pri reševanju problema, premagovanje strahu pred višino, razvijanje skladnosti gibanja.

V gozdu smo izvajali tudi zanimive dejavnosti, kot so branje pravljic, meditacija, nabiranje naravnega materiala, ki smo ga uporabili za čutno pot v čutnem koticheku. Pred vsakim obiskom gozda so bili otroci seznanjeni z gozdnim bontonom.

Z gozdnim bontonom so otroci spoznali, da tudi v gozdu veljajo določena pravila obnašanja, ki jih moramo spoštovati:

- v gozdu ne smemo biti preglasni, saj je gozd dom za veliko živali, mi pa pridemo tja le na obisk,
- drevesom in grmom ne lomimo vej, ampak poiščemo suhe veje, ki ležijo vsepovsod,
- v naravi opazujemo spremembe, vonjamo, poslušamo in tipamo,
- ne uničujemo in ne trgamo rastlin,
- vse, kar v gozd prinesemo, tudi odnesemo,
- varnost je pomembna – bodi previden, da ne poškoduješ sebe ali koga drugega,
- od skupine se ne oddaljuj preveč, da se ne izgubiš,
- v gozdu ne kurimo.

Namen je bil, da otroci z veseljem raziskujejo in odkrivajo, da se sami vključujejo v dejavnosti in pri tem pridobivajo naravoslovne, gibalne in socialne izkušnje. Zavedati se moramo, da ni vedno pomemben le končen cilj dejavnosti, temveč pot, ki jo pri tem z otroki prehodimo. Pri izvajanju dejavnosti so bile uporabljene naslednje metode: metoda poslušanja, metoda opazovanja, metoda čutenja, metoda lastnih aktivnosti, metoda raziskovanja in metoda igre.

ODKRIVANJE GOZDA Z VSEMI ČUTILI

»Samo v otroku lahko vidimo odsev veličastnosti narave, ki daje svobodo, neodvisnost, ki daje življenje samo.«

Maria Montessori

Vsak posameznik preko različnih dražljajev in zaznav spoznava svet. Za spoznavanje sveta se moramo gibati. Moja naloga za gibanje na prostem je, da pripravim vsebino; situacije, ki izvajajo kognitivno, afektivno, emocionalno, motorično in socialno učenje (Kraljič 2001). S pomočnico sva želeli, da gozd, ki nam je ponujen, spoznavamo preko čutil. Tako so otroci

doživljali gozd z vsemi čuti, velikokrat je prihajalo do čudenja, ki se ga otroci »nalezejo« drug od drugega. Tako je bilo niz dejavnosti namenjenih opazovanju narave z vsemi čutili. Pri vsaki dejavnosti smo se osredotočili na osnovi splošnih ciljev:

- otrok dojema gozd skozi vsa čutila,
- ločevanje in zaznavanje z različnimi čutili,
- urjenje opazovanja, primerjanja in razlikovanja,
- otrok se uri v pozornem in selektivnem poslušanju,
- otrok preko igre usmeri pozornost na uporabo voha,
- otrok usmeri svojo pozornost na tip in skuša preko tega čutila priti do čim več informacij,
- otrok uporablja svoj vid v kombinaciji s tipom in poišče stvari, ki jih je zatipal,
- otrok se igra in raziskuje z materiali, ki jih najde v gozdu,
- otrok skozi igro v gozdu krepi svoje gibalne sposobnosti in spretnosti.

Vidno zaznavanje oko – vid; opazovanje stvari okoli sebe: opazovanje drevesnih živali – neverica na drevesu in hitro poskakovanje, opazovanje živali, ki letijo; različni metulji, ptiči, opazovanje talnih živali; mravlja, martinček, deževnik, polž, rastlina; leska, trobentice, vijolice, podlesna vetrnica, spoznavanje sprememb na drevesih, listih, plodovih, nabiranje gozdnih sadežev, plodov.

Slušno zaznavanje uho – sluh; poslušanje različnih zvokov in glasov: oglašanje živali, šum vetra, zvok prevoznih sredstev, kapljanje dežja, lastni zvoki ob hoji, teku in igranje na naravne pripomočke; palčke suhih vej, udarjanje po deblu, vejah, štorih, šumenje z listjem.

Zaznavanje okusa jezik – okus; poskušanje užitnih stvari: kostanji, orehi, lešniki, med.

Zaznavanje vonja nos – voh; vonjanje različnih stvari v gozdu: rastline: vonj rož, sadežev, vlažnega listja, živali, različni vonji v zraku.

Zaznavanje tipa – koža; otroci so preizkušali, kako čutijo dotik: zaznavanje dražljajev; toplo, hladno, vroče, mraz, vibracije, pritisk, bolečina, drevesna skorja; hrpavost, gladkost, trdota, mehkost, tipanje lubja, storžev, čutna pot; hoja bosih nog naokrog, lesene natikanke.

Ustvarjalni gib: dražljaji, ki delujejo na mišice in sklepe: plesno gibalna ustvarjalnost – naraven način izražanja, sproščanja, uprizarjanja, zadovoljevanja.

Zaznavanja časa in prostora: petkova dnevna rutina, s katero so pridobivali občutek za čas: ko pridem v vrtec, je zajtrk, družabni krog in potem gremo v gozd, razvijali so si občutek za prostor ob orientaciji pohodov.

Nabiranje gozdnih plodov v jesenskem času

Gozd – tako veličasten, miren, tih in čist ... tako privlačen za raziskovanje ima odličen vpliv na otrokove možgane. M. Montessori se strinja in pravi, »da so čutila naše stične točke z okoljem. Um, ki mu čutila pošiljajo informacijo, se lahko izuri, tako kot se pianist nauči igrati različne melodije na istih tipkah. Čutila odpirajo pot znanju, so raziskovalci sveta. Če otrokom predstavimo svet na različne načine, jih učimo abecede raziskovanja in jim damo ključ do znanja« (Montessori 2008).

ZAKLJUČEK

V prvi vrsti je prav gozd tisti prostor, kjer lahko otroku na enem mestu ponudimo spoznavanje narave, čutno zaznavanje, spontano razvijanje oz. krepitev motoričnih sposobnosti in pozitivno vpliva na celostni razvoj otroka. Ne samo da načrtujemo dejavnosti, z bivanjem v gozdu skrbimo tudi za svoje zdravje in dobro počutje. Obisk gozda nas sprošča in v obljemu narave otrok občuti mir in sprejetost. Meni se odgovor ponuja sam, da je gozd igralnica, kjer se bo prvič opraskal, pičil, padel in tudi pobral ob lastni izkušnji. Prevečkrat smo obremenjeni s svojo storilnostjo, zato je pomembno, da se umirimo in uživamo v opazovanju naravne igre otrok.

Einstein pravi: »igra je najvišja stopnja raziskovanja«. Zdi se mi, da nobena učna igralna dejavnost, ki je izpeljana v igralnici, ne da otroku tistega bogastva, ki mu ga da petkova igralna dejavnost v gozdu.

Literatura

- Danks, F. in Schofield, J. (2007): *Igrišča narave. Igre ročne spretnosti in dejavnosti, ki bodo otroke zvabile ven*. Radovljica: Didakta.
- Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport; Zavod RS za šolstvo in šport.
- Kraljič, D. (2001): *Mojster, kako si se tega naučil? Učenje zaznavanja skozi igro*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Montessori, M. (2008): *Srkajoči um*. Ljubljana: Uršulinski zavod za vzgojo, izobraževanje in kulturo.
- Rems Arzenšek, G. Brezinščak, J. Katalinič, D. (2006): *Z igro in naravo spoznavamo okolje in naravo III*. Rogatec.
- Zalokar Divjak, Z. (1998): *Vzgoja za smisel življenja*. Ljubljana: Educy.